

Eğitim Felsefesi

Mustafa GÜÇLÜ

7. Baskı

Prof. Dr. Mustafa GÜÇLÜ

EĞİTİM FELSEFESİ

ISBN 978-605-241-432-3

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Eylül 2018, Ankara

7. Baskı: Ekim 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım AŞ
Saray Mah. 126. Cad. No: 20/A
Kazan/ANKARA
Tel: (0312) 802 00 53-54

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

"Kesin olan bir şey var. Bir şeyin doğruluğundan şüphe etmek.
Şüphe etmek düşünmektir. Düşünmek ise var olmaktır.
Öyleyse var olduğum şüphesizdir.
Düşünüyorum, o halde varım.
İlk bilgim bu sağlam bilgidir.
Şimdi bütün öteki bilgileri bu bilgiden çıkarabilirim."

Descartes

Prof. Dr. Mustafa GÜÇLÜ

Mustafa Güçlü, 1974 yılında Manisa'nın Kula ilçesinde dünyaya geldi. 1996 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden mezun oldu. 1996 ve 2002 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde çeşitli okullarda öğretmenlik ve yöneticilik görevlerinde bulundu. 2002 ve 2011 yılları arasında Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde araştırma görevlisi olarak, 2011 ve 2015 yılları arasında ise yine aynı fakültede yardımcı doçent olarak çalıştı. Yüksek lisansını Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Eğitim Programları ve Öğretim alanında tamamlayan Mustafa Güçlü, doktorasını ise Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalında tamamladı. 2015 yılında doçent oldu. 2015 yılında Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalına doçent olarak atanan Güçlü, 2020 yılında ise profesör oldu. Halen Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalında Profesör olarak çalışmalarına devam etmektedir. Farklı kitaplarda bölüm yazarlığı yanında editörlüğünü yaptığı kitapta bulunmaktadır. Eğitimin sosyal ve tarihi temelleri alanında çok sayıda makalesi olan Güçlü'nün yine aynı alanda çok sayıda uluslararası kongrelerde sunulmuş bildirileri bulunmaktadır. Evli ve iki çocuk babası olan Güçlü, yabancı dil olarak İngilizce bilmektedir.

ORCID No: 0000-0002-7565-3554

ÖN SÖZ

Öğretmenlik mesleğinin yasal temelleri incelendiğinde, öğretmenlerin en önemli görevlerinden birisinin öğretim olduğu görülmektedir. Öğretim kısaca ifade etmek gerekirse, öğrenmeyi kılavuzlama faaliyeti olarak tanımlanabilir. Öğretmenlerin ise öğrenmeyi kılavuzlayabilmesi için konu alanı yanında eğitim, kültür, insan, davranış, öğrenme ve öğretim gibi konular üzerinde düşünmesi, bir takım sorgulamalarda bulunması son derece önemlidir. Bu konuda en önemli araçlardan birisinin eğitim felsefesi olduğu görülmektedir.

İnsan, biyolojik olduğu kadar sosyo-kültürel bir varlıktır. Hilmi Ziya Ülken'in ifadesiyle felsefe, kültür üzerinde düşünme olduğuna göre onun en önemli cephelelerinden birisi eğitim birisi de öğretim felsefesi olmalıdır. Çünkü kültür insanlar tarafından oluşturulmuş birikimli bir süreç ise, bu kültür içindeki insan, insan davranışı, istedik davranışlar, insanların kültürel davranışları edinme yolları vb. birçok konuyu da dikkate almak gerekmektedir. Bu durum felsefe ve eğitim arasındaki ilişkiyi ortaya koyması bakımından önemlidir.

Günümüzde birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında çok hızlı değişimler yaşanmakta, bilimsel ve teknolojik alanda görülen değişme ve gelişmeler eğitimi derinden etkilemektedir. Ülkemizde Yükseköğretim Kurulu da son dönemde yaşanan gelişme ve değişimler çerçevesinde öğretmen yetiştirme programlarında, ders içeriklerinde, derslerin kredilerinde güncellemelere gitmiş, programa bazı yeni dersler getirilirken bazı dersler ise programda çıkarılmıştır. Bu konuda Eğitim Felsefesi dersinin zorunlu bir ders olarak Eğitim Fakültelerinin tüm lisans programlarında yer verilmesini olumlu bir gelişme olarak değerlendiriyoruz.

Elinizdeki kitap, Yükseköğretim Kurulu tarafından hazırlanan yeni öğretmen yetiştirme programı ders içerikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu çerçevede; felsefenin tanımı, alanları ve eğitimle ilişkileri, eğitimle ilgili kavramlar ve açıklamaları, eğitim ve felsefe arasındaki ilişki, eğitim felsefesi, eğitimde amaçlar problemi, felsefi akımlardan İdealizm, Realizm, Pragmatizm, Natüralizm ve Varoluşçu felsefenin özellikleri ve eğitimle ilişkileri, eğitim felsefelerinden Daimicilik, Esasicilik, İlerlemecilik ve Yeniden Kurmacılık, farklı ideolojiler ve eğitim, insan doğası, bireysel farklılıklar ve eğitim, Türk Eğitim Sisteminin felsefi temelleri, bazı batılı ve Türk düşünürlerin eğitim görüşleri gibi konular kitabın belli konularını oluşturmuştur.

Kitabın, eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarına, hâlihazırda öğretmen olarak görev yapanlara, eğitim alanında diğer çalışanlara katkı getirmesi en büyük temennimizdir. Kitapla ilgili gözden kaçan hatalar olmuşsa şimdiden özür dilerim. Kitabın geliştirilmesi için eleştiri getirmek isteyenlerin eleştirilerini büyük bir dikkatle ele alacağımızı belirtir, kitabın hazırlanması sürecinde destek olan tüm kişilere, yayınevi yetkililerine sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Derslerde öğretim üyelerine kolaylık sağlaması açısından konuların PowerPoint sunuları da bulunmaktadır.

Eylül 2021

Prof. Dr. Mustafa GÜÇLÜ
ORCID No: 0000-0002-7565-3554

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	v
-------------	---

1. BÖLÜM BİR KAVRAM OLARAK FELSEFE VE FELSEFENİN ALANLARI

Giriş.....	3
Felsefe Nedir?.....	4
Felsefenin Amacı.....	6
Felsefenin Alanları ve Eğitim.....	7
Ontoloji (Varlık Bilgisi) ve Eğitim.....	7
Epistemoloji (Bilgi Sorunu) ve Eğitim.....	9
Aksiyoloji (Değerler Sorunu) ve Eğitim.....	12
Mantık ve Eğitim.....	15
Bir Kavram Olarak Bilim ve Felsefeyle İlişkisi.....	17
Özet.....	19
Felsefe Hikâyeleri.....	21
Cahillik ve Bilgelik Ateşi Hikâyesi.....	21

2. BÖLÜM EĞİTİMLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Giriş.....	25
Eğitim Nedir?.....	25
Eğitimin Amacı.....	30
Eğitimin Bireye Dönük Amaçları.....	31
Eğitimin Topluma Yönelik Amaçları.....	31
Eğitimin İçeriği.....	31
Öğrenme- Öğretme ve Öğretim.....	33
Ders Programı.....	34
Öğretim Yöntemi.....	35
Özet.....	35
Felsefe Hikâyeleri.....	37
Hayat Seçimlerimizden İbaretir.....	37

3. BÖLÜM EĞİTİM VE FELSEFE ARASINDAKİ İLİŞKİ

Giriş.....	41
Eğitim ve Felsefe Arasındaki İlişki.....	42
Felsefenin Eğitim Üzerindeki Etkileri.....	45

Eğitimin Felsefe Üzerindeki Etkileri.....	48
Eğitim Felsefesi: Tanım, Kapsam, Özellik ve Amaç Açısından Bir Değerlendirme	49
Özet	53
Felsefe Hikâyeleri.....	54
Başarı, Zenginlik ve Sevgi	54

4. BÖLÜM EĞİTİM AMAÇLARININ FELSEFİ TEMELLERİ

Giriş.....	59
Öğretim Hedeflerine İlişkin Kavramsal Açıklamalar	59
Eğitim Amaçlarının Evrensel ve Yerel Niteliği	61
Öğretim Hedeflerin Belirleyicileri	62
Aday Öğretim Hedefleri İçin Süzgeçler	64
Hedef Türleri.....	65
Hedeflerin Aşamalı Olarak Sınıflandırılması	66
Eğitim Amaçlarının Belirlenmesi.....	67
Özet	69
Felsefe Hikâyeleri.....	70
Vazodaki Elma	70

5. BÖLÜM İDEALİZM VE EĞİTİM

Giriş.....	75
İdealizm	75
İdealizmin Eğitim Anlayışı.....	77
İdealizmin Önemli Temsilcisi Platon'un Eğitim Görüşleri.....	81
Özet	85
Platon'a Sorulan İki Soru	86

6. BÖLÜM REALİZM VE EĞİTİM

Giriş.....	89
Realizm	89
Realizm ve Eğitim.....	90
Realizmin Temsilcisi Aristo ve Eğitim Görüşleri.....	92
Özet	94
Steve Jobs ve Son Sözleri (1955-2011).....	95

7. BÖLÜM PRAGMATİZM VE EĞİTİM

Giriş.....	99
Pragmatizm	99
Pragmatizm ve Eğitim	101
John Dewey'in Eğitim Görüşleri	103
Özet	105
Felsefe Hikâyeleri.....	106
Lao Tzu'dan Bir Öykü.....	106

8. BÖLÜM NATÜRALİZM VE EĞİTİM

Giriş.....	111
Natüralizm.....	111
Natüralizmin Eğitim Anlayışı.....	113
J. J. Rousseau'nun Eğitim Görüşü.....	115
Johann Heinrich Pestalozzi'nin Eğitim Görüşleri.....	118
Özet	122
Felsefe Hikâyeleri.....	124
Derviş Kaşıkları	124

9. BÖLÜM VAROLUŞÇULUK VE EĞİTİM

Giriş.....	127
Varoluşçu Felsefe	127
Kierkegaard ve Sartre'nin Felsefeye İlişkin Görüşleri.....	129
Sören Kierkegaard	129
Jean Paul Sartre.....	130
Varoluşçu Felsefe ve Eğitim.....	131
Özet	134
Felsefe Hikâyeleri.....	136
Bir Kavanoz Hikâyesi.....	136

10. BÖLÜM EĞİTİM FELSEFELERİ

Giriş.....	141
Eğitim Felsefeleri	141
Daimicilik	141
Esasicilik	144

İlerlemecilik	147
Yeniden Kurmacılık	150
Özet	154
Felsefe Hikâyeleri.....	155
Zengin İşadamı ve Balıkçı Hikayesi.....	155

11. BÖLÜM İDEOLOJİ VE EĞİTİM

Giriş.....	159
Bir Kavram Olarak İdeoloji.....	159
İdeoloji ve Eğitim.....	160
Liberalizm ve Eğitim.....	163
Liberalizm Nedir?.....	163
Liberalizmin Eğitim Anlayışı.....	165
John Locke ve Eğitim.....	167
Marksizm ve Eğitim.....	169
Ütopya ve Eğitim.....	171
Ütopya Nedir?.....	171
Ütopya ve Eğitim.....	173
Konservatizm (Muhafazakarlık) ve Eğitim.....	175
Özet	177
Felsefe Hikâyeleri.....	178
Gül Yaprağı Olmak Hikâyesi.....	178

12. BÖLÜM İNSAN DOĞASI, BİREYSEL FARKLILIKLAR VE EĞİTİM

Giriş.....	181
İnsan Doğası Nedir?	181
İnsan Doğasına İlişkin Felsefi Yaklaşımlar	183
Teolojik Yaklaşım	183
Materyalist Yaklaşım.....	184
Hedonist Yaklaşım	184
Egzistansiyalist Yaklaşım.....	185
Bazı Filozofların İnsan Doğası Hakkındaki Görüşleri	185
Öğretimde Bireysel Farklılıklar	187
Zekâ.....	189
Yetenek.....	190
İlgi	191
Önbilgi.....	191
Cinsiyet.....	192

Hazırbulunuşluluk	192
Denetim Odađı	193
Kültürel ya da Sosyo-Ekonomik Farklılıklar	193
Motivasyon.....	194
Tutum.....	194
Özyeterlilik İnancı.....	194
Öğrenme Stili.....	195
Öğrenme Stratejileri.....	195
Farklılaştırılmış Öğretim	195
Özet	196
Felsefe Hikâyeleri.....	197
Sokrates ve Üç Filtre.....	197

13. BÖLÜM **TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN FELSEFİ TEMELLERİ**

Giriş.....	201
Bir Ülkenin Eğitim Sistemi Sadece Bir Felsefeye mi Bağlı Kalmalı?	201
Osmanlı Dönemi Eğitim Felsefesi.....	202
Cumhuriyet Dönemi Eğitiminin Felsefi Temelleri	204
Özet	211
Felsefe Hikâyeleri.....	212
Usta.....	212

14. BÖLÜM **BAZI TÜRK DÜŞÜNÜRLERİNDE EĞİTİM**

Giriş.....	215
Farabi'nin Eğitim Görüşleri	215
İbni Sina'nın Eğitim Görüşleri.....	216
İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Görüşleri	218
Halil Fikret Kanad'ın Eğitim Görüşleri	221
İsmail Hakkı Tonguç'un Eğitim Görüşleri	224
Sadrettin Celal Antel'in Eğitim Görüşleri	227
Ziya Gökalp'in Eğitim Görüşü.....	230
Hilmi Ziya Ülken'in Eğitim Görüşleri.....	232
Özet	235
Felsefe Hikâyeleri.....	237
Bilge Kadın	237

Kaynaklar	239
Kullanılan Resimler	245

1. BÖLÜM

BİR KAVRAM OLARAK FELSEFE VE FELSEFENİN ALANLARI

